

Erős érzékiség

PROHÁSZKA OTTOKÁR

Mit csináljunk azzal a természettel, melyet magunkban hordozunk? (Mert mi is egy darab természet vagyunk.) Szeressük? Gyűlöljük? Szeressük úgy, ahogy van: piszkosan, borzasan, sötéten, vadul – vagy szeressük úgy, hogy szeretetünk által tisztuljon, simuljon, derüljön, szelídüljön? Hogyan szeressük? Két szeretettel rendelkezünk: az egyik Dionysos bachansaival, a másik az ég angyalaival rokonszenvez; az egyik thyrusbottal, a másik kereszttel kezében jár; az egyik kéjjel, a másik késsel fegyverkezik? Mi szerethetünk az érzékek mohóságával, a szenvedélyek tüzével, az ösztön rohamosságával. Mi szerethetünk úgy, hogy kihajtani engedjék örömben, élvezetben, gyönyörben összes erőinket – kiélhetjük összes életkészletünket.

Hány ditiramb hangzik e tárgyról s hány program! A föld ember s az ég ember más-más ideállal, más-más tűzzel vonul el előttünk; mindkettő nagy szeretetet s nagy ellenszenvet hordoz keblében, az egyik az érzékiségtől, a másik a szellemiségtől van elbájolva.

A régi renaissance eszménye: az erős ember; az az ember, aki győzi. Kifogástalan anatómiával, erős idegzettel, egészséges izomzattal; [...] S ez a típus ma is imponál... leginkább imponál beteges, fejfájós, migraines embereknek. Aki beteg, annak az egészséges élet eszményi fényben ragyogó nap. Beleringatja s elbűvöli vele magát. Megsóhajtja az erőteljes érzékiség életét, az oroszlánt, mely összetöri az antilopot s kerítéseket ugrat át borjúval a szájában –, a sast, mely a fürgeteget túlsívítja s felhőin átveti magát csendesebb légrégiókba –, a tölgyet, melynek ágai alatt embereket s „isteneket” sodor a mulandóság árja; megsóhajtják s hajtogatják: ó szép, ó erőteljes, ó életerős természet! Nekem is ez tetszik: erős izom, éles karom, éles szem, azaz hogy nekem is ily erőteljes, nekem való érzékiség kellene – érzékiség, amely győzi.

Aki a Vatikán szobrai közt járkal s az édes ragyogású s cikázó fényhatású márványnak vonalaiban a testi erő s az emberi szépség ideáljait szemléli, az megsóhajtja azt az itt ragyogó erős, szép életet. Elvonatkoztatva az élet reális küzdelmeitől s elvonatkoztatva a lélek kikerülhetetlen, lépten-nyomon nyíló perspektíváitól, elragadtatásaival s lelkesülésével, szeretetével és szenvedélyeivel e ragyogó szép alakok közé ékelődik. [...]

Tehát neki; ereszétek meg az élet áramát; húzzátok föl a zsilipeket; hadd zúgjon, törjön, pezsegjen le az érzékek sima lapjain; hadd nyilalljon végig idegeiteken a szép, földi élet!

Ne feszélyezzen semmi e természetes kiáradástokban! [...]

Legyen úr, erős úr!

Kivált pedig ne silányítsa, ne hervassza az életet s az élet ösztönét önmagában! Ne illetődjék meg a szegényen, a szenvedőn, a gyöngén, földi bolha lesz mindig a világon! Ne becsülje az alázatost, a gyöngét, a szemérmest, a meddőt; ezek a hanyatlásnak álcái; az élet kadáveres, hullófélben s züllőfélben levő alakjai! Hagyjátok őket menekülni a derült világból; a denevérek is, a pókok is szétrebbennek a toronyban, ha ablakot nyitottak a napsugárnak! Én pedig mondom, ne féljetelek élni; maradjatok itt s élvezzetek! Egy törvénytek legyen: jó az, ami az életet fejleszti, ami örömeit szaporítja, gyönyöreit izzítja; az mind jó; rossz az, ami hervaszt, ami csüggeszt, mi a szív vérét lassítja.

De azért Nietzsche nem az a komisz, aljas kéjenc; ő nem az a sátáni immoralista; ő az erős érzékiség dacára utálja a komiszat, az alávalót; ő az úriembert, de nem az állatot akarja fajzítani! Az ember volt már állat ember; [...] ne legyen az többé, legyen emancipált, úri ember.

Ugye, hogy így szoktak álmodozni az emberek? A szegény a gazdagok boldogulásáról, a földönkúszó féreg a sas virtuozitásáról, a beteg az egészségről, a filológ, a migraines, fejfájós, beteges filológ, Graecia klasszikus érzékiségéről? Ha akarunk pesszimizmust, kriticizmust, optimizmust, fanatizmust, szentimentalizmust, miszticizmust tanulmányozni, ismerkedjünk meg előbb a szisztémáknak eleven forrásaival, azokkal a sötét, keserű vagy derült és rajongó, beteg vagy egészséges filozófokkal, kikből az emberiségre az az árny- vagy az a fénysugár vetődött. Így álmodta meg Nietzsche a modern kultúrának egyik jelszavát:

Az erőteljes, egészséges érzékiséget! A virágzó, a szép embert: Apollót és Hérát! [...]

Mi legyen az az Apolló és Héra? „Zwei blonde Bestien”?¹ Szép vadállatok, vagy szép, szellemtől ihletett állatok? Emancipált lények, emancipálva a vadság, rútság, ösztönszerűség, érzéki mohóság békőiből, tehát emberek, igazi úriemberek? Mert fokozni, éleszteni, fejleszteni akarjátok az életet, ugye az ember életét úr-emberi létté? Fejleszteni, ébreszteni akarjátok ugye az embert, s nem állatot? [...]

De hagyjuk a személyesítést s beszéljünk prózai józansággal. Ugye erős, egészséges érzékiséget akarnak? Nekünk ez a kifejezés kétes, csábító és

1 „Két szőke vadállat/bestia”.

csuszamlós. Ezer ember közül 999 elcsúszik az érzékiségnek zúgópadján s beleesik az állatiasságba; engedjétek meg nekünk más kifejezést. Mi kivesszük az egészséges érzékiségből mindazt, ami egészség és erő van benne, s azt mondjuk, nekünk emberi előkelőségre emelt érzékiség kell; nekünk az eszmék uralma alá hajtott s az erény hatalma alatt álló érzékiség kell; szóval, mi már emberek vagyunk; mi az érzékiség zúgó padján az állatiba visszacsúszni nem akarunk. [...]

S e feltüzelt, ittas, kábult érzékiség, melynek egyre csak azt suttogják fülébe, hogy élj, égj, szabad vagy... condottierinek,² konkvisztádornak csap föl s el akarja foglalni az embernek bitorolt világát. Zsarnoknak kiáltja ki az erényt s a szellemet; görög érzékiséget állít szembe keresztény fegyelemmel s az ösztönöknek hízelegve ígéri, hogy övék a világ.

(Jövendő, 1904)

Életképek Bécs „vármegyéből”

MIKSZÁTH KÁLMÁN

III. A Speerl

Takarjátok el szemeteket, szemérmes szűzek, és ne nézzetek ezekre a sorokra.

A nőkről írok, de nem a nőknek.

Csak nekünk, pogány férfiembereknek való látvány az, amit a Speerl 1 fr 20 kr-ért megnyíló kapui fednek.

Egész életemben szégyenlős ember voltam, s most is elpirulok azon gondolatra, hogy Fr.³ Babette és Fr. Susette kánkán táncát kell megörökítenem, megbotránkozására minden hanyatló erkölcsnek, mert a hanyatló erkölcs a

² Értsd: rablóvezér. Eredetileg így nevezték a 14–15. században dúló itáliai háborúban résztvevő zsoldos csapatok vezéreit.

³ Azaz: Fräulein, kiasasszony.